Szerző: Sándor Ildikó Erzsébet

Jó gyakorlatoka gyógypedagógiai fejlesztésben

5. alkalom

Előadás leirat

ADAPTÁLT KÖRNYEZET KIALAKÍTÁSA, IT KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE ÉS ESZKÖZÖK HASZNÁLTATA

Mottó:

„Óriásira nőtt az információs óceán, és meg kell tanulni ezen navigálni." (Vámos Tibor akadémikus)

Mindannyian érzékeljük, hogy világunk, a XXI. sz. elejére hihetetlen mértékű társadalmi és technikai változások színtere lett. Ez a változás, fejlődés azonban tovább folytatódik, vagyis korunk egyik legnagyobb kihívása az ezekhez való újabb és újabb alkalmazkodás. A fejlődési folyamatok figyelemmel kísérése, és az egyes fejlődések következtében létrejött új lehetőségek, és technológiák kihasználása azonban további ismeretek, újabb kompetenciák elérését igényli. Ezek megvalósulását azonban számtalan tényező befolyásolja, és be kell látnunk, hogy teljes mértékben senki nem képes felkészülni és minden szempontból megfelelni a megváltozott elvárások maximális teljesítésére. Ugyanakkor a technika fejlődése – főként az információs technológiák terén - számtalan olyan lehetőséget is kínál, amely mindannyiunk életét megkönnyíti.

A fogyatékos emberek önállóságának és társadalmi részvételének azonban továbbra is számtalan fizikai és szociális akadály állhat útjába. Ezért a fogyatékossággal élő személyek számára, úgy kell megváltoztatnunk, adaptálnunk a környezetet, hogy az lehetővé tegye a minél önállóbb élet megvalósulását, vagyis segítse leküzdeni a fizikai, infokommunikációs és morális nehézségeket egyaránt. Az egész világnak arra kell törekednie, hogy egy érthető, strukturált, fizikailag és érzelmileg is biztonságos, valamint az önállóságot leginkább támogató olyan közegben élhessenek, amely következtében a fogyatékossággal élő személyek társadalmi részvétele természetes módon, és teljes körűen megvalósulhat.

Az önállóság fogalmát itt tágabban értelmezzük, vagyis biztosítsuk annak a lehetőségét, hogy bármilyen fogyatékossággal élő ember az adott közösség tagjaként, pl. a lakhatásában, az általa igénybe vett szolgáltatásokban, munkában stb., ugyanazzal a választási lehetőséggel, ellenőrzéssel és szabadsággal rendelkezzen, mint a társadalom többségi tagjai, és mindehhez megfelelő támogatást is kapjon a társadalomtól. Ez itt most ellentmondásnak tűnhet, de ha végig gondoljunk, hogy egyikünk sem teljesen önálló a szó szoros értelmezése szerint. Életünk során számos fizikai, pszichés támogatásra van szükségünk közvetlen környezetünk tagjaitól, - és nyilván kölcsönösen mi is biztosítjuk ezt mások számára, - vagy különféle szolgáltatásokat kell igénybe vennünk aktuális szükségleteink kielégítésére. Ezt mindannyian csak egy támogató környezetben tudjuk maradéktalanul elérni, függetlenül attól, hogy ki milyen állapotú. Tehát összegezve, az önállóság és az ebből következő önálló életvitel nem azt jelenti, hogy az ember mindent szükségletét saját maga, önállóan elégíti ki, hanem azt, hogy elérhető legyen az adott segítség, az adott szolgáltatás, és annak igénybevételéről önmaga dönthessen.

„Magyarország volt a világon a második állam, amely a Fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-Egyezményt ratifikálta, és a világon az első, amely ezzel egyidejűleg az Egyezményhez kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyvhöz is csatlakozott. Az Egyezmény számos ponton meghatározza **az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának követelményét**, továbbá elismeri, hogy a fogyatékosság egy változó fogalom, **a fogyatékosság, a fogyatékossággal élő személyek és az attitűdbeli, illetve a környezeti akadályok kölcsönhatásának következménye, amely gátolja őket a társadalomban való teljes és hatékony, másokkal azonos alapon történő részvételben**. (2007.

évi XCII. törvény a Fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről.)”[1]

Biztosítani kell, hogy a fogyatékos emberek a társadalom egyenlő méltóságú, egyenrangú tagjai lehessenek. Az önrendelkezés, önrendelkezésen alapuló életvitel azt jelenti, hogy a fogyatékos személy a társadalmi részvételre, valamint az aktív, állampolgári szerep betöltésére lehetőséget kap, politikai, gazdasági, szociális, kulturális, civil élet, vagy bármely egyéb területen, megkülönböztetés, vagy korlátozás nélkül.

A kulcs tehát a teljes körű akadálymentesítés, és az akadálymentes hozzáférés megteremtése. „Az akadálymentesítés a fogyatékkal élők számára olyan feltételek biztosítását jelenti, mely kiküszöböli azokat a hátrányokat, melyeket fogyatékosságuk miatt el kell, hogy szenvedjenek.” [2]

„Akadálymentes hozzáférhetőség megteremtése alatt értjük, az olyan intézkedések megvalósítását, amelyek másokkal azonos alapon lehetővé teszik a fogyatékossággal élő személyek számára a fizikai környezethez, a közlekedéshez, **az információhoz és kommunikációhoz**, **beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket,** valamint más, nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mind városi, mind vidéki területeken. Ezek az intézkedések, amelyek magukban foglalják a hozzáférési akadályok és korlátok beazonosítását és felszámolását, többek között a következőkre vonatkoznak: épületek, utak, közlekedés és más bel- és kültéri létesítmények, így iskolák, lakóházak, egészségügyi létesítmények és munkahelyek, továbbá információ, kommunikáció és egyéb szolgáltatások, köztük az elektronikus szolgáltatások és segélyhívó szolgáltatások.” [3]

Fizikai akadálymentesítés: pl. rámpa, lift, széles folyosó, elérhető kapcsolók, kilincsek, akadálymentes mosdók, lépcsőn járók, ergonómiai bútorok, speciális mindennapos használati eszközök stb.

Infokommunikációs akadálymentesítés: mindaz, ami az emberek akadálymentes információhoz jutását segíti elő, - az írott, a beszélt, a rajzolt, és a számítógépen megjelenő kommunikáció egyaránt pl. képek, táblák, felolvasó szoftverek, akadálymentes web, fényjelzések, hangjelzések, kommunikátorok, jelnyelv, Braille-írás, tapintható feliratok, TV teletext felirat, stb.

Morális akadálymentesítés: A hamis és káros mítoszok, eltűnése, felszámolása a közgondolkodásból! „Ne a másságra figyelj, hanem a Másikra”! Elfogadás, befogadás!

Az akadálymentesítést ezen belül is az infokommunikációs akadálymentesítés lehetőségét a technika fejlődése óriási mértékben kiszélesítette, és felgyorsította, de korán sem tartunk még a folyamat végén. Ezek a lehetőségek számos olyan megoldásokat kínálnak fel a különféle fogyatékossággal élő embertársaink számára, amelyekkel élve sokkal gyorsabban és hatékonyabban juthatnak hozzá különféle ismeretekhez, információkhoz, és nem utolsó sorban a szociális kapcsolataik kialakítását és fenntartását is nagymértékben segítheti. Továbbá lehetőségeket biztosít a munka világába való bekapcsolódás területén is, távmunka, home office, de természetesen ehhez a potenciális munkavállaóknak /és az őket felkészítő szakembereknek/ rendelkezniük kell a digitális eszközök használatához szükséges minél alaposabb ismeretekkel és kompetenciákkal.

„Az információs társadalom: az 1960-70-es években kibontakozó információs forradalom behatolt az emberi tevékenység minden területére. Minden szintem (munkahely, iskola, otthon) megjelentek azok az eszközök, amelyek segítségével gyorsabban lehet információhoz jutni (pl.: rádió, televízió, telefon, számítógép, internet). Ennek hatására egyszerűbben, költséghatékonyabban sokkal több ember tud

[1] Segédlet a fogyatékossággal élő, vagy más okból támogatást igénylő ügyfelekkel való hatékony ügyfélszolgálati tevékenység megfelelő kialakításához és végzéséhez
https://www.mnb.hu/felugyelet/engedelyezes-es-intezmenyfelugyeles/fogyasztovedelmi-kapcsolattartoknak-szolo-informaciok/aktualitasok/segedlet-a-fogyatekossaggal-elo-vagy-mas-okbol-tamogatast-igenylo-ugyfelekkel-valo-hatekony-ugyfelszolgalati-tevekenyseg-megfelelo-kialakitasahoz-es-vegzesehez

[2] Akadálymentesítési fogalmak: https://www.rehabszakerto.hu/index.php/akadalymentesitesfogalmai

[3] Segédlet a fogyatékossággal élő, vagy más okból támogatást igénylő ügyfelekkel való hatékony ügyfélszolgálati tevékenység megfelelő kialakításához és végzéséhez
https://www.mnb.hu/felugyelet/engedelyezes-es-intezmenyfelugyeles/fogyasztovedelmi-kapcsolattartoknak-szolo-informaciok/aktualitasok/segedlet-a-fogyatekossaggal-elo-vagy-mas-okbol-tamogatast-igenylo-ugyfelekkel-valo-hatekony-ugyfelszolgalati-tevekenyseg-megfelelo-kialakitasahoz-es-vegzesehez

egymással kapcsolatba kerülni. Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) elterjedésével átstrukturálódtak a foglalkozás szerkezetek, a gazdasági termelések; felértékelődtek az információs munkák, az információval kapcsolatos szektorok; háttérbe szorult a fizikai lét szerepe az átfogó hálózatok kiépülésével járó globalizációval; középpontba került a kultúra. Ez jellemzi az információs társadalmat. (Pintér, 2007) Számos megközelítés és definíció próbálja értelmezni az információs társadalom meglétét. Mindannyiban közös, hogy magát az információhoz való hozzáférést, az információ feldolgozását, valamint az információk saját céljainkra való felhasználását helyezik középpontba, s a tudást is, mint információt értelmezik. (Lénárd, 2015)"[4]

„Az informatika rohamos fejlődése az egész társadalmat gyökeresen átalakítja, s ebben az állandóan változó világban csak az érezheti otthon magát, aki érti a változásokat, s azok mozgatóit. A siker záloga: a digitális írástudás és az infokommunikációs technikák tudatos használata."[5]

A digitális írástudás fogalma még nem mindenki számára egyértelmű, sokan gondolnak arra, hogy helyesen írni billentyűzeten, vagy a digitális képernyőn írogatunk arra alkalmas tollal,… stb., amely nyilván az elnevezés közvetlen értelmezéséből ered. Ugyanakkor **„a digitális (számítógépes) írástudás tartalmazza azokat a készséggé fejlesztett ismereteket, amik lehetővé teszik a felhasználó számára a számítógép által nyújtott lehetőségek kihasználását, pl. szövegszerkesztő, táblázatkezelő és egyéb alkalmazói szoftverek ismeretét, alkalmazását. Ehhez szorosan hozzátartozik még az internet és általában a hálózatok ismerete, és egyre inkább nő a multimédiás alkalmazások jelentősége is."[6]**

„Digitális írástudás

- az információ szerepének, hatásának felismerése a döntéshozatalban - információs műveltség
- az információ előállításának és az IKT alkalmazásának a készsége

Összetevői:

- Irodalmi írástudás pl. szövegolvasás
- Dokumentáció írástudás pl. űrlapok használata
- Numerikus írástudás pl. táblázatok készítése
- Nyelvi írástudás pl. idegen-nyelv használata
- Számítógépes és Internetes írástudás: hogyan alkalmazzuk az IKT-t

A digitális írástudás készségei

- Hiány felismerése: hogy miért hiányzik, miért fontos az információ
- Az elérhetőség megértése: hol találjuk az információkat
- Információ megszerzése : információ keresés folyamata
- Megszerzett információ értékének felismerése: meg kell akadályozni, hogy a keresés tévútra vezessen
- Munka a megszerzett információval
- Felelősség az információért
- Közzététel
- Az eredmény kezelése

A digitális írástudás fejlesztése

- IKT használata
- Kritikai gondolkodás : a fejekben lezajló tudatos, érdekérvényesítő gondolkodásforma
- A megbízható források keresése és megtalálása
- A tények és a vélemények közti különbségtétel
- A manipulatív érvelés felismerése
- A felhasználót (tapasztalati úton) a kritikai gondolkodás alkalmazására kell megtanítani!"[7]

[4] IKT alkalmazása a gyógypedagógiában
http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/az_ikt_alkalmazasa_a_gyogypedagogiaban_V2/11_az_informcis_trsadalom.html
[5] http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/digitalis_nemzedek/digitlis_kompetencia.html
[6] https://hu.wikipedia.org/wiki/Digit%C3%A1lis_%C3%ADr%C3%A1stud%C3%A1s
[7] https: //hu.wikipedia.org/wiki/Inform%C3%A1ci%C3%B3s_technol%C3%B3giaperiféria s

Az információ kezelésének 6 lépése

„Az IKT műveltség az egyénnek az a képessége, érdeklődése és hozzáállása, amely lehetővé teszi számára, hogy a digitális technológiát, a kommunikációs eszközöket megfelelően használja annak érdekében, hogy hozzáférjen az információhoz, rendszerezze, integrálja, értékelje azt, valamint új tudást hozzon létre és azt másokkal kommunikáció útján megossza, hogy hatékonyan tudjon részt venni a társadalomban."
(Lennon és mtsai, 2003, 8. o., idézi Tongori, 2012).[8]

Miért van szükség információs írástudásra? – mert az egész életünket át szövi.

- **Szinte minden szakma IKT műveltséget igényel**
- **Tanulás,** az ismeretek egyre nagyobb része digitalizálva elérhető (önképzés, továbbképzés, átképzés terén fontos). Továbbképzések anyagai; a prezentációkat általában közzé teszik (költséghatékony, könnyen elérhető)
- **információ szerzés**
- **Egyes szolgáltatók elérése, -** kapcsolattarás
- **Pénzügyek intézése** - netbankok
- **Álláslehetőségek** jelentős része digitalizálva jelenik meg az erre szakosodott portálokon
- **Kapcsolati háló bővülése** közösségi oldalak (pl. facebook, iwiw) - előnyei mellett veszélyeket is rejt, fontos kontrollálni; a túlzott térnyerése a szociális kapcsolatok és képességek leépüléséhez vezethet.
- **Tájékozódás – szabadidő;** széles tárházát biztosít különféle területeken: (különféle művészetek, kreatív tevékenységek, sport, túrázás, gasztronómia, multimédiás lehetőségek, stb.)
- **Vásárlás - web áruházak** kínálatai gyakran nagyobb választékot biztosítanak, mint a helyi kereskedelem.

„Az információs technológia olyan gyűjtőfogalom, amely magába foglalja mindazokat az elektronikus berendezéseket és szolgáltatásokat, amelyek az adatok tárolására és továbbítására szolgálnak, mint

[8] A digitális írástudás fejlesztésének lehetőségeifile:///C:/Users/Dell2/Desktop/Digitalis-irastudas.pdf

például a számítógépek, számítógépes hálózatok, internet, , chat, adatbázisok, mobilhálózatok és telefonok, elektronikus ügyintézés, bankkártyák, digitális pénz, bankszámlák, stb."[9]

A támogató technológia elnevezés egy gyűjtőfogalom, amely magában foglalja technológiák, berendezések, eszközök, összetett technikai berendezések, szolgáltatások, rendszerek, folyamatok és környezet átalakításának módszereit, technológiáit a fogyatékossággal élő és/vagy idős emberek számára, hogy felszámolja a társadalmi, az infrastrukturális és az egyéb akadályokat a függetlenség, a teljes társadalmi részvétel, az egyes tevékenységek biztonságos és könnyű elvégzése érdekében.

„A digitális kompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak (információs és kommunikációs technológia, a továbbiakban IKT) és a technológiák által hozzáférhetővé tett, közvetített tartalmak magabiztos, kritikus és etikus használatát a társas kapcsolatok, a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: az információ felismerése (azonosítása), visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje; digitális tartalomalkotás és - megosztás, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül."[10]

A digitális kompetencia tehát az információs társadalmi technológiák alkalmazásának képessége a munka, a szabadidő és a kommunikáció területén.

Miként alakíthatjuk és fejleszthetjük a digitális kompetenciát?

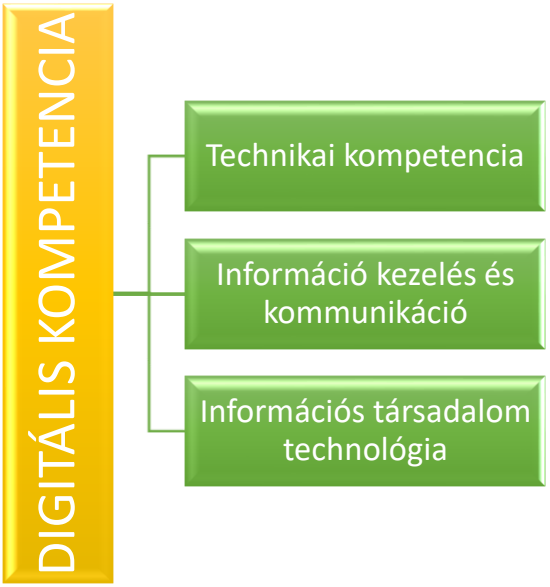

http://lilladigitalis.blogspot.com/2016/02/digitalis-kompetencia-fejlesztese.html alapján

A digitális kompetencia fejlesztésének alapvető feltétele a megfelelő digitális eszközök és az internet elérhetőségének biztosítása. Ezek lehetnek: asztali számítógépek, Laptopok Projektor, Tabletek Okos telefonok Interaktív tábla az egyes fogyatékossági típusoknak megfelelő speciális digitális eszközök. A rendelkezésre álló technikai eszközök megismerése, a technikai kompetencia elérése elsősorban a szándékon, a tényleges gyakorláson, megtapasztaláson alapszik, természetesen az hatékonyabb lehet, ha ezeket az ismereteket egy olyan személy is segíti, aki ezekben már jártas – a hardwer ismerete.

Az egyes szoftverek, az eszközökre telepített, vagy telepíthető programok, alkalmazások, melyek megismerése is csak cselekvés útján, a rendelkezésre álló funkciók kipróbálásával, tapasztalatok szerzésével, azok rendszeres használatával gyakorlással sajátíthatók el, de találhatók már különféle oktató videok is: pl. Excel - Alapok [magyar nyelvű oktatóvideó] | Excel videosorozat 1. rész találhatók https://www.youtube.com/watch?v=-9_iMECopjY

[9] https://slideplayer.hu/slide/1896386/
[10] http://lilladigitalis.blogspot.com/2016/02/digitalis-kompetencia-fejlesztese.html

Információkezelés és kommunikáció fejlesztése - A fogalom lényege, hogy az eszközök felhasználói képesek hozzáférni, tárolni, továbbítani, valamint kezelni az információkat.

Az információs társadalom technológia pedig az interneten (online) elérhető böngészők, keresők weblapok, portálok, levelező rendszerek, közösségi oldalak, videocsatornák, fórumok, stb. tudatos elérése, és azok használata egy kívánt cél elérése érdekében.

Az oktatásban a pedagógusokat különféle tanfolyamokon is segítik a digitális kompetencia, a digitális oktatás lehetőségének megismerésében, és szép számmal találhatunk weblapokat , és oktatóprogramokat a gyakorló pedagógusok számára. Természetesen a gyógypedagógia oktatásban is sok sikerrel alkalmazzák ezeket a lehetőségeket, de sajnos a legtöbb elérhető oldal témájában és vizuális megjelenítésében is a gyermekkorúak életkorához, szükségleteihez igazodik. Pl. logopédiai programok

Feladat: - alkossanak kisebb csoportokat a rendelkezésre álló technikai eszközök számának megfelelően.

A fogyatékosok világnapja (dec.3), alkalmából egy találkozót szervez az intézmény, amelyre több típusú fogyatékossággal élő klienseket is várunk (értelmi fogyatékosok, mozgássérültek; /kerekesszéket használók/, gyengén látók). Az egyik program egy nagy teremben megvalósítható játékos ügyességi vetélkedő lenne, amelyben az egyes csapatok elosztásában mindegyik fogyatékossági típus szerepel. Tervezzék meg a feladatokat, 6-8 félét, keressenek hozzájuk eszközöket úgy, hogy a különféle fogyatékossággal élő résztvevők közösen teljesíteni tudják a feladatokat. Természetesen a díjazáshoz csapatonként emléklap is szükséges, valamint 1-1 kézbe adható emlékérem.

A tervet word dokumentumban kéri a vezetőség, lehetőleg képekkel illusztrálva. Az eszközöket is be kell szerezni….excell tábla, költségvetés!

Feladat: Alkalmazói ismeretek

A résztvevők pármunkában állítsanak össze egy intézményi hétvégi/ ünnepi étrendet! Keressék meg az interneten a napi kalóriaszükségletet, és az egyes ételek energiatartalmát!

Ügyeljenek a változatosságra, az egyes élelmiszercsoportok helyes arányára!

(ppt formátumban is lehet)

Az „ésszerű alkalmazkodás” az elengedhetetlen és megfelelő módosításokat és változtatásokat jelenti, amelyek nem jelentenek aránytalan és indokolatlan terhet, és adott esetben szükségesek, hogy biztosítsák a fogyatékossággal élő személy alapvető emberi jogainak és szabadságainak a mindenkit megillető, egyenlő mértékű élvezetét és gyakorlását.

Az alábbi fogyatékossági csoportokat különböztetünk meg:

- **Értelmi fogyatékos személyek**
- **Mozgáskorlátozott személyek**
- **Látássérült személyek**
- **Hallássérült személyek**
- **Beszédfogyatékossággal élő személyek**
- **Autizmus spektrumzavarral élő személyek**
- **Pszichoszociális fogyatékossággal élő személyek**
- **Halmozott fogyatékossággal élő személyek**

Az értelmi fogyatékos személyek számára lehetséges/szükséges adaptációk

Az értelmi fogyatékosság a központi idegrendszer fejlődését befolyásoló örökletes és környezeti hatások eredőjeképpen alakul ki, amelynek következtében az általános értelmi képesség az adott népesség átlagától az első évektől kezdve jelentősen elmarad. Az értelmi fogyatékosság a szociális alkalmazkodó készség, az adaptív magatartás, a társadalmi beilleszkedési képesség zavarában és az önálló életvezetés nehezítettségében is megnyilvánulhat. Az értelmileg akadályozott emberek fejlődése egységesen alig jellemezhető a sok eltérés, következményes és párhuzamos fogyatékosságok miatt,

továbbá sajátosságai a különböző életkori szakaszokban is különfélék lehetnek. Mértékétől függően lehet: enyhe, közepes, súlyos, kiemelten fontos a tudatos képességfejlesztés.

Az értelmi fogyatékos személyek esetében elsősorban az orientációs és az adaptív képességek területein találunk különböző mértékű elmaradásokat, de az önálló életvitel megvalósulását főként a mentális képességek és a kommunikáció (verbalitás) területén jelentkező nehézségek okozzák. A mentális képességeik sérülése miatt az önkifejezés, a szükséges információk megértése, értelmezése, az összefüggések és következmények felismerése, meglátása különösen nehezített. Még fokozottabb lehet ez a nehézség, ha írott formában kapnak valamilyen tájékoztatást, hiszen gyakori esetükben az egyes kultúrtechnikák készségszintű ismeretének, használatának hiánya is. Az írott tájékoztatás könnyen érthető formában való elkészítése azonban, a lényeg elvesztése nélkül rövidebb, esetleg az értelmezést segítő képekkel szemléltetve, leegyszerűsített formában teszi közzé az információt, így ez biztosíthatja az önállóság gyakorlását. Ugyanígy a tájékozódást segítik a különféle megfelelő formátumban kihelyezett tájékoztató feliratok, ábrák, piktogramok, de bonyolultabb elrendezésű épületeken belül a padozatba helyezett vezetősávok is. A fogyatékosság súlyosságának, és a kommunikációs helyzet nehezítettségének függvényében szükség lehet esetenként személyi segítő jelenlétére is, (vagy olyan képviselőre, aki a támogatott döntéshozatal, vagy a gondnokság feladatait ellátja), aki egyrészt támogatást nyújt az információk megértésében, másrészt az esetleges választási, döntési helyzetekben.

„A támogatott döntéshozatal célja, hogy azoknak nyújtson segítséget, akik nem állnak cselekvőképességet korlátozó gondokság alatt, azonban úgy érzik, hogy vannak olyan élethelyzetek, amikor szükségük lehet külső segítségre ahhoz, hogy a döntésüket körültekintően és megalapozottan tudják meghozni. A támogatott döntéshozatal tehát egy egyéni szükségleteken alapuló, hivatalos, jogilag elismert döntési segítséget biztosít az érintett személy cselekvőképességének korlátozása nélkül. Fontos, hogy a támogatott döntéshozatal során az irányítás továbbra is az azt igénybe vevő kezében marad, nem helyette döntenek, csak segítik a döntés meghozatalában."[11] A cselekvőképesség részleges, vagy teljes megvonása, amelynek következtében indokolt esteben egy bírósági eljárás és határozat eredményként az egyén ügyeinek teljes vagy részleges képviseletére számára gondnokot neveznek ki. A gondnokság alá helyezés kérdése akkor merül fel, amikor egy nagykorú nem képes ügyeinek vitelét állapotánál fogva ellátni. A gondnokság alá helyezés tehát adott esetben az érintett személyi és vagyoni érdekeinek megóvása miatt fontos, így az ő érdekeit védi.

Az orientációs zavarok miatt (tér, idő, tájékozódás), előfordulhat, hogy a közlekedés területén is segítséget igényelnek – pl. támogató szolgálat, vagy személyi segítő -, valamint egy hosszabb várakozási idő – pl. orvosnál, ügyintézéskor - is okozhat zavarokat a viselkedésben. Ezek elkerülése érdekében a különféle szolgáltatókkal, az egészségügyi intézményekkel a kísérő személynek érdemes előzetesen felvenni a kapcsolatot, és jelezni a speciális szükségleteket. Már az egyes közszolgáltatásoknál, pl. hivatalok, pénzintézetek, könyvtárak egyre gyakrabban találunk példát arra, hogy felkészítik dolgozóikat a különféle speciális szükségleteket igénylő személyek fogadására, a velük való együttműködés megvalósulására.

Intellektuális fogyatékossággal élő személyeket segítő infokommunikációs eszközök lényege, a rövid, tömör, egyszerű szavakkal megfogalmazott szövegek, a tevékenységet segítő rajzok, szövegek és piktogramok. Az AAK eszközök bármelyike alkalmazható, amely az egyén számára a legmegfelelőbb.

.

SEGÉDESZKÖZÖK

A különböző súlyossági fokú értelmi fogyatékos személyek számára a technika fejlődésének és a digitalizációnak, valamint a szakmai együttműködéseknek köszönhetően ma már többféle segédeszköz is rendelkezésre áll, így segítve a minél önállóbb életvitelt. Természetesen ezek az eszközök nemcsak az értelmi fogyatékos emberek számára készültek, többségük más fogyatékossági típus számára is alkalmas. A terjedelemi korlátok miatt, ezt a témakört csak jelzésszerűen érintem, de pl. a Nemzeti Fogyatékosságügyi – és Szociálpolitikai Központ honlapján erről részletesen is tájékozódhatunk.

[11] https://szgyf.gov.hu/phocadownload/eselyteremtes/Tamogatott_donteshozatal_tajekoztato0707.pdf

(https://www.nfszk.hu/szolgaltatasok/eszkozkolcsonzes/ertelmi-fogyatekossag-eseten-alkalmazhato-segedeszkozok) -alapján

Szkenner

A szkenner bármilyen könyv digitalizálását megkönnyíti. A szkennelt kép mellőzi a könyvoldalak közepén megjelenő árnyékolódást és a sorok torzulását, mely eredménye egy jó minőségű, átlátható, könnyen használható dokumentum.

JAWS Magyar nyelvű képernyőolvasó program,

Amely a látássérült felhasználók mellet az értelmi fogyatékosok számára is lehetővé teszi a Windows operációs rendszer önálló használatát. JAWS for Windows Professional 9.0

Képességfejlesztő szoftverek

Számítógépes játékok, melyek segítik a vizuális percepció illetve a beszéd fejlődését, valamint az egérhasználat elsajátítását. Minden korosztály számára ajánlott. Kapcsolóval, érintőtáblával és speciális billentyűzettel is használható.

Tech/Scan 32 típusú kommunikátor

Szintenként 32 üzenetet rögzít melyek 2,25 másodpercesek lehetnek, a 6 szinten így 192 üzenetre van lehetőség. Direkt választással – vagyis a membrános kapcsoló felület közvetlen megnyomásával – és szkenneressel, kereséssel is működtethető.

Ma már sokan használják az **ÉFOÉSZ Önálló életvitelt segítő alkalmazását, amely a Play Áruházból letölthető - okos telefonra, tabletre - és természetesen ingyenes. Ez egy olyan applikáció, amely akár helyettesítheti a személyi segítőt a hétköznapokban, és amely a könnyen érthető kommunikáció eszközeivel készült.** Segítik a felhasználót több területen is: vészhelyzetek kezelése; adatlapok kitöltése; segédanyagok használata; háztartásvezetés; alapvető eszközök használata; napirend-tervezés; tervezett szabadidő eltöltése; tájékozódás, hasznos figyelmeztetők beállítása. Az alkalmazást a projektben használt Samsung telefonokra optimalizálták, ezért Android operációs rendszerű készülékekre tölthető le. Az egyes funkciók használatához PIN-kód szükséges, amely minden esetben: 0000.

A súlyosan halmozottan sérültek számára (akik közül sok a súlyos fokban értelmi sérült személy is) alkalmazható rehabilitációs eszköztár is széles ma már: kommunikátorok mellett pl., speciális evőeszközök, pozícionáló párnák, kerekesszékek, modulok, csúszásgátlók és/vagy az orvos által felírt különféle rehabilitációs segédeszközök is rendelkezésre állnak.

A továbbiakban szeretném kihangsúlyozni, hogy a mozgásszervi, az érzékszervi, valamint a beszédet érintő sérülésekből eredő fogyatékossági típusok esetében az egyén értelmi képességei alapesetben nem válnak korlátozottá. Ők az oktató-nevelő, a habilitációs és a rehabilitációs folyamatok eredményeként – nyilván a megfelelő módon elsajátított segédeszközök, vagy kommunikációs módszerek használata mellett, valamint a számukra akadálymentesített támogató környezet megléte esetén, - nagyobb mértékben válnak képessé az integrációra/beilleszkedésre, és az önálló életvitelre. Természestesen az egyes szociális szolgáltatások igénybevételére ők is jogosultak, így a közvetlen személyes segítés elsősorban az adott fogyatékosság eredetéből (mozgás, látás, hallád beszéd) származó hátrányok leküzdésére irányul, valamint az ún. másodlagos sérülések - pl. a személyiség sérülése okán elszenvedett önértékelési - zavarainak megsegítésére.

Mozgáskorlátozott személyek számára lehetséges/szükséges adaptációk

Mozgáskorlátozott személy az, aki fizikai akadályozottsággal él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását. Ezen

akadályok együttesen gyakran eredményezik a mozgáskorlátozott személyek társadalmi kirekesztettségét – többek között – a köz és magán szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés, így a közösségi közlekedés, az egészségügy, az oktatás, család, a kultúra, és a sport, szabadidő, de például a munkavállalás területén is. A mozgáskorlátozott emberek rendkívül heterogén csoportot alkotnak, hiszen sokféle károsodás okozhat mozgássérülést, és ezek a környezet akadályaival kölcsönhatásban különféle hátrányokat okoznak. A mozgáskorlátozott embereknek elsősorban a hely-, és helyzetváltoztatásuk megvalósulása nehezített. Ezek kompenzálása érdekében elsősorban az épített környezet teljes körű fizikai akadálymentesítése szükséges, ide értve a lakhatás, a közszolgáltatások intézményeit, a közlekedést, valamint az ergonómiailag megfelelő berendezési tárgyakat, és a különféle, a mindennapokban szükséges használati tárgyakat egyaránt. A fizikai akadályok, amelyek /pl. a lépcsők, a magas szegélyek, a rossz minőségű és/vagy nem megfelelő szélességű utak, keskeny ajtók, a szűk WCK, belógó tárgyak, keskeny folyosók, hiányzó liftek vagy lépcsőnjárók, nem elérhető kilincsek, kapcsolók stb.) leküzdhetetlen akadályokat jelenthetnek, illetve gátolhatják a mozgássérült, mozgásfogyatékos embertársainkat szabad mozgásukban, a mindennapi tevékenységeikben és az önálló életvitelük megvalósításában. Fontos a csúszásmentes padozat, és a megfelelő világítás alkalmazása is.

A fizikai akadályok lehetnek vertikális akadályok, ezek a szintkülönbségekből adódó akadályok.

Ezek áthidalására leggyakrabban alkalmazott megoldás, **a lépcső,** amelyet a segédeszközre nem szorulók, vagy a botot (támbot), vagy a könyökmankót használó mozgássérült személyek képesek használni, ha a lépcsőkarok korláttal ellátottak (max. 4.5 5 cm átmérőjű), lehetőleg mindkét oldalon. Fontos a lépcsőfokok magassága: maximum 15 cm, valamint minden nyolcadik lépcsőfok után 120x120 cm pihenő kialakítása. A korlát/kapszkodók a karokon és a pihenőkön folyamatos, megszakítás nélküli legyen. A lépcsőkarok legalább indulási és végpontos vezetősávval legyenek ellátva, és ajánlott a lépcső- éleket is jelezni (színjavaslat: sárga).

A küszöb: az akadálymentes környezet feltétele a küszöbmentesség, vagy a legfeljebb 20 mm magas küszöb, ami még a mozgássérült emberek számára is megfelelő.

A rámpa: minden esetben a környezetbe illeszkedően ajánlott kialakítani. Egy rámpakar max. 50 cm magasságot hidalhat át. Mozgássérült személyek esetében a rámpa lejtése 17,5 cm, áthidalás esetén 8%-os, kell, hogy legyen. A rámpa kezdetén és a rámpakar végén pihenőt kell kialakítani,

A lift: fajtái felvonó, lépcsőlift, korlátlift, mennyezetlift, emelő, lépcsőmászó. Mozgássérültszemélyek számára a liftajtó előtt min. 150x150 cm szabad helynek kell lenni (fordulási kör). A kabin optimális mérete: 125x140 cm, ez minden típusú kerekesszék számára megfelelő.

A horizontális akadályok: a vízszintes, előrehaladó mozgás akadályait jelenti.

A mozgássérült személyek esetében **az ajtók** belső szabad tokszélessége nem lehet kevesebb, mint 85 cm, az akadálymentesség szempontjából ideális méret a 90-100 cm. Az ajtónyitás szöge legalább 90 fokos legyen. Az ajtó előtti szabad tér legalább 150x150 cm és az ajtó nyitásával ellentétes oldalon legalább 50 cm-es szabad falfelület legyen. Fontos a kilincs fajtája, az ajtóra merőlegesen felszerelt kapaszkodó (70 cm – 95 cm magasságban) segíti az ajtó kinyitást, illetve a becsukást.

A közlekedők, átjárók: a folyosó szabad szélessége min. 120 cm, helyi szűkület max. 85 cm lehet, de csak nagyon rövid szakaszon.

A burkolatok, világítás: szükséges a csúszásmentes, szilárd, egyenletes felület, a hibátlan, káprázatmentes burkolat. Vezetősávhoz változó felületű és lehetőleg eltérő színű burkolatot kell használni.

E fogyatékossági típus egyik csoportja számára a kommunikáció is nehezített, így a fizikai akadálymentesítésen túl az infokommunikáció területén is szükség lehet az önálló életvitelt támogató különféle kommunikációt segítő eszközökre, és/vagy személyi segítőre is. (AAK eszközök)

SEGÉDESZKÖZÖK:

Az e fogyatékossági csoport számára (megjelenési formái miatt) számos gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök állnak rendelkezésre. Ezek olyan orvostechnikai eszközök, készülékek, berendezési tárgyak, amelyek a betegség, sérülés vagy fogyatékosok kezelésére, a betegség tüneteinek enyhítésére szolgálnak Használhatósági szempontból megkülönböztetünk testközeli és testtávoli segédeszközöket.

1, Protézisek: olyan segédeszközök amely az amputációt követően az elvesztett végtag, vagy végtag rész funkcionális, esztétikai pótlását szolgálja (mindig, közvetlenül az adott személy részére készítik el)

2, Ortézisek: felső-alsó végtag, ágyék, keresztcsont betegségeinél használt segédeszköz amelyek kívülről fejtik ki hatásukat végtagok ízületek sérüléseit kezelik részben pótolják a kiesett funkciókat (pl megelőzik az ízületek idő előtti kopását) tehermentesít, rögzít, támaszt különféle elváltozásokat korrigál

3, Epitézis A test hiányainak pótlása, (pl. arcpótlás, ujjpótlás, lábfejpótlás).

4, Mozgást és járást segítő eszközök: bot, mankó, járókeret, rollátor, kerekesszékek, parapódium (járást rehabilitáló eszköz)

5, Gyógycipők, betétek

6, Higiénés eszközök: fürdetés, zuhanyozás eszközei: szobai WC, fürdetőszék, kapaszkodók, fürdőkád ülőke WC magasítók, kapaszkodók, inkontinencia termékek speciális tisztálkodási eszközök

7, Mindennapi használati eszközök: pl. speciális poharak, kanálak, ollók, zoknifelhúzók, stb

8, A tanulást és különféle szabadidős tevékenységeket segítő eszközök. kommunikátorok, ceruzafogást segítő eszközök stb.

9, A segítő kutya: „A mozgássérült embereket segítő kutyának – természetesen adottságainak megfelelően – a nap huszonnégy órájában gazdája rendelkezésére kell állnia a mozgássérült személy mindennapjait segítő feladatok megoldására. Ilyen feladatok pl. az ajtónyitás, leejtett tárgyak felvétele és átadása a gazdának, villanykapcsolás, támaszként segíthet a kerekesszékbe történő átüléskor, ugatásával jelezhet, vagy segítséget hívhat gazdája számára.„ [12]

IT technológiák - ELEKTRONIKUS, DIGITÁLIS ESZKÖZÖK: A mozgássérült emberek életében is minőségi változást hozott a számítógép és internet. Speciális számítógépes programokkal lehetővé vált, hogy képesek legyenek a számítógépet használni azoknak is, akiknek nehézséget jelent a billentyűzet vagy az egér használata.

A teljesség igényével felsorolni szinte lehetetlen. Az alábbi link erről bővebb tájékozódást nyújt: http://www.etikk.hu/wp-content/uploads/2013/05/eszkoz_mozgasserult.pdf

Kommunikációt segítő eszközök: kommunikátorok, kapcsolók, stb.

A Joymouse egy olyan alkalmazás, amely az egeret helyettesíti joystick-kal. A világ a fejegérrel

forrás: https://www.youtube.com/watch?v=cDY4CBt0yLUpl. fejegér

A Pető Intézetben a szabadidős sport tevékenységként alkalmazzák a Wii-konzol játékokat (Wii-Fit és Wii-Sport). Kutatási eredmények alapján igazolták a játék fejlesztő hatását. A játékban résztvevő gyermekeknek fejlődött a mozgáskoordinációjuk, pontosabbak és motiváltabbak lettek, valamint a kognitív képességeik is pozitívan változott érdeklődésük megnövekedett, figyelmi idejük kiszélesedett. (Sáringeré és Nádasi, 2010)

Érdekesség: ajánlott video: http://index.indavideo.hu/video/Megyek_elore_mint_a_korfuresz

[12] http://www.bokaysuli.hu/

A Vocal Joystick egy hanggal irányított kurzor azok számára, akik nem képesek más alternatív módon irányítani azt. Különböző hangokkal adható meg a mozgatás iránya, a hangerősség pedig a kurzor mozgásának sebességét irányítja. (Dajkó, 2007) https://www.youtube.com/watch?v=Ti7VWQbm3EU

Látássérült személyek számára lehetséges/szükséges adaptációk

Az ember a külvilágról szerzett ismeretinek mintegy 80 - 90%-át vizuális (látással kapcsolatos) úton szerzi. Ez azt is jelenti, hogy a látás során egyidejűleg több információ birtokába is jutunk. Gondoljunk bele, ha valamire ránézünk, hány féle tulajdonságát, tőlünk való helyzetét, stb. vagyunk képesek egyidejűleg érzékelni, amelyet képesek vagyunk elraktározni is. Ez az ún. vizuális memória a későbbiekben megkönnyíti a felismerést, az összehasonlítást, valamint az asszociáció segítségével egy új ismeretlen látvány feldolgozását is.

Látássérült az a személy, akit vizuális funkcióinak - látásélesség, kontraszt, színlátás, látótér - sérülése vagy hiánya, és/vagy, feldolgozásának és értelmezésének zavara (szerzett, a vizuális ingerek észlelésének agysérülés következtében létrejövő látássérülés) önmagában, vagy más fogyatékosságokkal társulva megnehezíti az önálló és biztonságos életvitelt és a társadalomban való teljes és hatékony, másokkal azonos alapon történő részvételt. A látáscsökkenés lehet öröklött, szerzett, organikus vagy funkcionális eredetű. A látássérülés súlyossága szerint három csoportot különböztetünk meg: gyengénlátó-, aliglátó- és a vak személyek.

A látóképesség hiánya nagymértékben korlátozza a közvetlen ismeretszerzést, a képzetek így a fogalmak tartalma gyakran eltér a látókétól. Mozgáslehetőségük emiatt korlátozott, ez a mozgásformák kialakulására is hatással van, sztereotip mozgások is kialakulhatnak. A vakság következményeként személyiségfejlődési, ill. szocializációs problémák is jelentkezhetnek. A látássérültek a kiesett látásfunkciót tapintással, a bőrön keresztül történő tapasztalással és hallási figyelemmel igyekeznek pótolni, kompenzálni, így e két érzékelés együttese biztosítja számukra az információszerzés módját. Ez nem jelenti azt, hogy nekik ezek az érzékszerveik fejlettebbek, mint másoké, hanem csak azt, hogy jobban figyelnek rájuk. Azonban vannak olyan estek, amikor a látás és a hallás is oly mértékben sérült, hogy az egyik érzék sérülése a másikkal nem kompenzálható megfelelően, ilyenkor siketvakságról beszélünk. Siketvakoknak nevezzük azokat a súlyosan hallás - és ezzel együtt látássérült embereket, akik fejlődésére csupán a siket, ill. csupán a vak emberek számára kidolgozott módszerek nem nyújtanak elegendő támogatást. Kommunikációjuk és a fogalmi gondolkodásuk ezért speciális módszerekkel és eszközökkel alakítható ki.

A látássérülés önmagában, - vagy más fogyatékosságokkal társulva- nyilván nehezíti az önálló és biztonságos életvitelt és a társadalomban való teljes és hatékony, másokkal azonos alapon történő részvételt. Egy látássérült személynek a tevékenységeihez általában az átlagosnál nagyobb fényerőre, és helyi megvilágításra van szüksége. Leggyakrabban azonban a társadalmi beilleszkedésüket nem a vakság, vagy gyengén látás ténye nehezíti meg, hanem a nem megértő társadalmi - és a számukra nem megfelelően akadálymentesített fizikai környezet. Gyakran a látássérülés valamilyen betegség, vagy baleset következményeként felnőtt korban alakul ki. Ilyenkor már megvannak ugyan a vizuális emlékképek, de az addig látóként élő embernek számos dolgot mégis újra kell tanulnia. Ezt egy speciális megsegítési folyamattal, az ún. rehabilitációval tudjuk biztosítani, ahol komplex elemi rehabilitáció formájában készítik fel őket a további életükre. Ez a komplexitás kiterjed az önellátástól a közlekedésig, a szociális biztonság elérésétől a munkavállalást biztosító átképzésig, a fizikai állóképesség megőrzésétől a mentálhigiénés segítségnyújtásig egyaránt. De természetesen gondot fordít az emberi kapcsolatok meglétére, fenntartására is.

Látássérült emberek számára a fizikai akadálymentesítés ugyanúgy fontos, mint a mozgássérültek esetében, hiszen a látás hiánya miatt a különféle fizikai akadályok megnehezítik a biztonságos közlekedést, és a tájékozódást egyaránt. Adott épületen belül: az erős kontrasztú színek alkalmazása, nemcsak az érzékelést támogatja, hanem egyben a figyelemfelkeltés eszköze is lehet a balesetek elkerülése érdekében. Pl. lépcsőnél fekete-fehér, fekete-sárga színek alkalmazása. Fontos az adott helység rendje, rendezettsége, és ügyeljünk arra, hogy ne változtassuk meg a bútorok tárgyak helyét

anélkül, hogy azt a látássérült személlyel előre nem közöljük. Ők a megszokott térben ugyanis ügyesen tájékozódnak, de a váratlan, addig nem ott lévő tárgyakra nem tudnak felkészülni. Fontos, hogy az ép érzékszervek működésére tudatosan építsünk. Pl. hallás: zajok, hangok felismerése; tapintás: tapintható környezet megismerése, akadályok felismerése; szaglás, ízlelés; bőr: hőérzékelés, felületek, formák, anyagok érzékelése. Azokat az önellátási önkiszolgálási képességeket, amelyeket egyedül jó szinten ellát, ne akarjuk helyette elvégezni, hagyjuk tevékenykedni. Csak annyit segítsünk, amennyire ez aktuálisan szükséges.

A fizikai akadályok lehetnek vertikális akadályok, ezek a szintkülönbségekből adódó akadályok.

Lépcső: Látássérült személyek esetében a mozgássérültekre vonatkozó előírásokon túl fontos szempont, hogy a korlát legalább 30 cm-rel túlnyúljon a lépcsőkar kezdeténél és a végénél, illetve a **lépcső**

A küszöb: az akadálymentes környezet feltétele a küszöbmentesség, vagy a legfeljebb 20 mm magas küszöb, ami még a mozgás- és a látássérült emberek számára is megfelelő.

Lift: Látássérült személyek esetén a liftajtó kontrasztos festésű legyen, a kezelő gombok tapintható jelzéssel (min. 25 mm átmérőjűek) legyenek ellátva, a szinteket lehetőleg hangbemondással is jelezze.

Horizontális akadályok: Az ajtókeretek kontrasztos kialakítása szükséges (pl. sárga, fekete átlós csikózású). Az ajtófeliratok (pl. műhely, iroda-megfelelő betűméret-) mindig az ajtónyitással azonos oldalon 70-95 cm magasságban legyenek, és tapintható kiírással is készüljenek. Fontos, hogy az egyenletes haladást ne akadályozzák belógó, vagy lelógó akadályok, egyenes vonalú folyosó esetén e szabályozás értelmében vezetősáv kialakítása szükséges. Ha 120 cm-nél jóval szélesebb a folyosó, akkor a fal és a padló találkozásánál lévő kontrasztos kialakítás is elegendő. A folyosón lévő ajtók esetén a kontrasztos szín segíti a gyengénlátókat, míg a vak emberek a fehér bottal képes tájékozódni.

A burkolatok, világítás: a látás- és a mozgássérült munkavállalók számára szükséges a csúszásmentes, szilárd, egyenletes felület, a hibátlan, káprázatmentes burkolat. Vezetősávhoz változó felületű és lehetőleg eltérő színű burkolatot kell használni.

A csökkent mértékű, vagy hiányzó látásfunkció ugyanakkor a képi és az írásos információk elérését is akadályoztatja, tehát ezek adaptációja is szükséges az önállóság elérésének érdekében. A látássérült személyeknél az érzékszervi károsodásból eredő funkcióhiányt és az ezzel járó, a részvételt és a tevékenységet segítő környezeti feltételeket teremti meg az **infokommunikáció.** Ezt segítő infokommunikációs megoldások, a tapintható jelzések, szövegek, térképek, eszközök stb. A hangos/hangzó információ, a beszélő eszközök, a hangos-könyvek, a közlekedést segítő szerkezetek, (hangos közlekedési lámpa), a Braille-eszközök, az akadálymentesített számítógépes használata (pl. nagyítható betűk gyengén látóknak), a különböző nagyító eszközök, a különböző kiegészítő eszközök (pl. színfelismerő). Megfelelő betűméretű, szövegezésű és színezésű feliratok, a kiírások káprázatmentes elhelyezése, a kontrasztos bútorok, ajtók, és a vezetősávok szintén a biztonságos tájékozódást segítik elő. Ugyanígy a látássérültek számára akadálymentesített honlapok is.

SEGÉDESZKÖZÖK

Ma már világszerte nagyon sok segédeszközt gyártanak a látássérültek számára. Ezek lehetnek működésük alapján optikai, mechanikus elektronikus eszközök. Ezeken még számos olyan, ebbe a felosztásba nem sorolható eszközök is léteznek, amelyek a tájékozódást, a biztonságot, az önálló életvitelt könnyítik meg. Most nyilván mindenki azonnal a fehér botra gondol, de talán a látássérült/vak ember számára még kiemelkedőbb a vakvezető kutya, mint segítő társ. Az összes lehetséges segédeszköz bemutatása kitenne egy egész könyvnyi anyagot, ezért csak jelzés képpen sorolnék fel néhányat.

Optikai

Szemüveg: A különleges fénytörési hibák korrekciójának leggyakoribb megoldási módja a szemüveg.

Nagyító: A jó minőségű nagyító fény ereje nagy és nem torzít, de mivel erősségétől függően egyszerre csak kisebb területet fog be, így nehéz használni.

Mechanikus

Pontírógép: A gép hét billentyűje közül hat a Braille-írás egy-egy pontjának kialakítására, egy pedig a szóköz előállítására szolgál.

Braille-tábla: A táblán való írás lassú - ún. pontozóval történik-, az íráshibák nehezen javíthatók, de aki ismeri a rövidírást, viszonylag gyorsan ír vele, súlya nem jelentős, használata hangtalan.

Egyéb eszközök: pl aláíró keret, gyógyszeradagolók, magyar kártya Brille felirattal, csörgő labdák, hangoskönyvek, Brille naptár,

A vakvezető kutya A vakvezető kutya említése a segédeszközök csoportjában furcsa kategórizálás, de valószínűleg jóval több ennél, amit az alábbi idézet is alátámaszt: „A vakvezető kutyákat tisztelet és kíváncsiság övezi. Sokak számára rejtély, hogy ember és kutya hogyan képes hatékonyan kommunikálni, dolgozni, megbízni egymásban. A vak ember számára a kutya nem segédeszköz. Sokkal több annál. Olyan társ, aki fogyatékosságával, jó és rossz tulajdonságaival együtt elfogadja és segíti a látássérült embert úgy, hogy teljes szabadságot, önállóságot és biztonságot nyújt. Képes alkalmazkodni a gazda napirendjéhez, életmódjához, de ugyanúgy – mint mi, emberek – szükségletekkel, érzésekkel, önálló gondolatokkal rendelkező élőlény. Egy fárasztó nap után neki is szüksége van egy kis lazításra, törődésre." Fontos azonban tudni, hogy amikor a látássérült embert kíséri, segíti a kutyája, olyankor a kutya dolgozik, tehát akármilyen aranyos is, ne akarjuk megsimogatni: Ezzel ugyanis ki zökkentjük őt az adott feladatból, így akár veszélybe is sodorhatja a látássérült személyt. Ma már törvény is biztosítja számukra, hogy a vakvezető kutyával együtt vehetik igénybe a különféle közösségi szolgáltatásokat

IT technológiák - ELEKTRONIKUS, DIGITÁLIS ESZKÖZÖK

Ezek az eszközök nagy áttörést jelentettek a látássérült emberek életében, hiszen az elektronika, a digitális eszközök segítségével számos tevékenységet önállóan is el tudnak már végezni. Pl. egy olyan egyszerű feladatot, mint a lázmérés, a testsúlymérés, vagy a vércukormérés - beszélő lázmérővel, beszélő mérleggel, beszélő vércukormérővel. A fehérbotok egyes típusait, a magyarul beszélő vércukorszint mérőt, a különböző videó nagyítókat és egyéb speciális életvitelt segítő eszközöket fel lehet íratni vényre, szemész szakorvossal, tehát elérhetők Tb támogatással is. Tehát lehetőségük nyílt a számítógépek használatára, tudnak szöveget szerkeszteni, böngészni az interneten, e-maileket írni és olvasni. El tudják olvasni a legnépszerűbb híroldalakat és tematikus oldalakat, illetve a nyomtatásban is megjelenő újságok internetes változatát.

A látássérült személyek a vizualitásra épülő világunkban hátrányt szenvednek. Azonban a számítógépek (számítógépes programok) elterjedésével megnövekedett önállóságuk, valamint az esélyük a megfelelő információk hozzáféréséhez. Ilyen programok például a képernyőolvasók, lapolvasók, optikai karakter felismerő programok, s hazánkban még kevésbé elterjedt beszédszintetizátorok.

Akadálymentesítés és IT eszközök

„A látássérült személyek egyenlő esélyű hozzáférést az információkhoz hazánkban a MVGYOSZ (Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége) kezdeményezése alapján az „Informatika a Látássérültekért Alapítvány" biztosítja. A képernyőolvasók segítségével a látássérült személyek képesek a számítógép használatára. Hazánkban a Jaws for Windows programot alkalmazzák, amely a monitoron látható üzeneteket felolvassa, és a billentyűleütéseket hanggal kíséri. A képernyőnagyító szoftverek felnagyítják a számítógép monitorján látottakat. Hazánkban a MAGic és a ZoomText képernyőnagyító szoftvereket alkalmazzák. A mobiltelefonok használatát könnyíti meg a Nuance Talks&Zoom (képernyőolvasó és képernyőnagyító) program. A program alkalmazásával nagyítható a képernyőn megjelenő információ, valamint ugyanezt az információt emberi hangon is képes közvetíteni, így egy aliglátó, vak személy is képes SMS-t, e-mailt írni, olvasni, vagy akár a weben böngészni. A RoboBraille.org egy olyan e-mail és web-alapú ingyenes szolgáltatás, amely dokumentumokat képes átalakítani különböző formátumokba. A szolgáltatás egy hagyományos dokumentumot alakít át számítógépes vagy irodalmi Braille dokumentummá, vagy mp3 fájlokká, vagy akár e-könyvvé (Kindle, ePub). Mindezek mellett a nem akadálymentes formátumot is átalakítja egy jobban hozzáférhető

formátumba, például egy kép formátumú pdf dokumentumot címkézett pdf-be. (MVGYOSZ hivatalos honlapja)” [13]

A látássérült személyek irodalmi élményhez való jutása hosszú időn keresztül csak igen nehezen volt megoldható. A MVGYOSZ Hangoskönyvtára már a 70-es években biztosította a kazettás vagy szalagos hangoskönyvek kölcsönzését, majd a 90-es évektől már a CD-n hallgatható könyveket is. Ma már számos irodalmi mű akadálymentes változata elérhető mp3 formátumban is a MEK (Magyar Elektronikus Könyvtár) oldaláról.

Diktafon: a látássérültek számára kifejlesztett típusok kezelése egyszerű, ellátták az eszközöket tapintható gombokkal és hangos kezelési útmutatóval is. A hangrögzítés és a lejátszás is jó minőségű, és beépítettek a minél szélesebb körű használat érdekében más funkciókat is, így pl. zenehallgatásra, hangoskönyv olvasásra, és podcast hallgatásra is alkalmas. [A podcast egy olyan rádióadás szerű tartalom, hanganyag vagy videóanyag amit készítője, ha közzé teszi az interneten, a feltöltés után online elérhető lesz. (a szerző)]

Képernyőolvasó és képernyő nagyító szoftverek. A képernyőolvasó szoftverek nélkül elképzelhetetlen a számítógép használata egy vak ember számára. A képernyőnagyító programok felnagyítják mindazt, amit a számítógép képernyőjén látunk, ezzel lehetővé teszik a gyengénlátó embereknek, hogy a látásuk romlása ne korlátozza a számítógép használatát. Segítik az egér használatát, felnagyítják az ikonokat, a betűket, ablakokat. A beszédtámogatással kiegészített változatok a képernyőn látható üzeneteket is felolvassák. Mindkét program jobb használatához kapható egy speciális billentyűzet is, amelyen a szokásosnál nagyobb betűkkel olvashatók a feliratok, továbbá a funkcióbillentyűk segítségével könnyebben kihasználható a szoftverek egy-egy funkciója. (forrás: http://infoalap.hu/) Természetesen a fent felsorolt technikai segédeszközök messze nem merítik ki a lehetőségeket, hiszen az okostelefonokra is készültek már különféle alkalmazások számukra.

Lapról-Hangra Ugyanakkor a kizárólag nyomtatásban megjelenő sajtótermékek vagy irodalmi alkotások hozzáférhetősége továbbra is korlátozott maradt számukra, így ennek megoldásaként jött létre az ún. Lapról - Hangra kezdeményezés. Ehhez regisztrálni kell a www.laprolhangra.hu weboldalon, és az ott ismertetett feltételek szerint az önkéntes látó embertársak felolvasással rögzíthetik az adott nyomtatásban lévő szöveget. Ezeket aztán a látássérült személyek érdeklődési körüknek megfelelően meghallgathatják. (forrás: www.laprolhangra.hu)

A hangos térkép A hangos térkép olyan kommunikációs segédeszköz a fehér bottal közlekedő látássérült személyek részére, melynek segítségével bármely középületben, bevásárló-központban, ill. bármely közforgalmú helyen könnyedén eligazodhatnak, ill. eljuthatnak oda is, ahová a látó emberek minden előkészület nélkül eltalálnának. Tulajdonképpen az épületek útvonalának felolvasása mp3 lejátszóra, azaz az épület útvonalának felolvasása mp3 lejátszóra, azaz az épület útvonalának hangos-térképpel történő felszerelése. (forrás: https://hangosterkep.hu/

.

Hallássérült személyek számára lehetséges/szükséges adaptációk

Hallássérülésnek nevezzük a hallószerv rendszer valamely részének veleszületett vagy szerzett sérülését, illetve fejlődési rendellenességét, amelynek az éptől eltérő hallásteljesítmény lesz a következménye. A hallássérülés gyűjtőfogalom, hallássérült személyek például a nagyothallók, a siketet, és a cochleáris implantátumot (CI) (a belső fülbe beültethető, külső és belső egységekből álló műszeres segédeszköz súlyos halláscsökkenés és siketség esetén) viselők.

A beszéd és a nyelv használat, a személyiség alakulása szempontjából meghatározó a hallásveszteség időpontja. A hallásvesztés időpontja és a képzettségi szint kihathat a beszédhangra, és a beszéd hangszínére, annak ritmusára, továbbá a képzettségtől nagymértékben függ a szókincs gazdagsága és a nyelv grammatikai szabályainak ismerete és annak alkalmazása. A hallássérülés a személyiség

[13] Akadálymentesítés és IKT eszközök
http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/az_ikt_alkalmazasa_a_gyogypedagogiaban_V2/92_ltssrltek.html

alakulását is befolyásolhatja. Kieshet az akusztikus ingereknek az érdeklődést, a vizuális észlelést a beszéd révén irányító jellege, hiányozhatnak az érzelmi világot stimuláló akusztikus elemek.

A hallássárült személyek számára a fizikai környezet adaptálása csak szűk körben terjed ki, pl. lift:. a veszélyhelyzetek jelzésére fényjelzés beszerelése szükséges; hiszen a hallás és/vagy a beszéd hiánya főként infokommunikációs szempontból okoz nehézségeket.

A hallási fogyatékossággal élő emberek számos esetben folyamodnak a szájról olvasáshoz. A hallókészülék a nagyothalló vagy hallásmaradvánnyal rendelkező siket személyek által használt hallásjavító segédeszköz. Az óriási tévhit, hogy a hallókészülék viselésével halló ember válik a hallássérült személyből. A tisztább és zavarmentes hangérzékelés érdekében a hallássérült személyek számára elhelyezésre kerülhet indukciós hangerősítő rendszer. Indukciós hurok: ez a rendszer az adó-vevő elvén alapul: a mikrofonnal kierősítésre szánt hang a helyiség padlóján vagy mennyezetén látható vagy eltakart módon körbefutó, hurkot alkotó vezeték segítségével - mint adó - a hurok belsejében mágneses indukciós teret hoz létre, amelyben az indukciós hangerősítő rendszerrel ellátott hallókészülékek a megfelelő állásba kapcsolva képesek közvetlenül a kívánt hangot venni és azt megfelelően felerősíteni. Az indukciós hurok segítségével a hallókészüléket viselő személy a hangforrásból érkező hangot a környezet zajainak kizárásával tisztán juttatja el saját hallókészülékébe.

A siket és súlyos fokú nagyothalló emberek egymás között gyakran érintkeznek a jelnyelv segítségével (AAK). A szolgáltatásokat igénybe venni kívánó, valamint hangos beszédet gyengén vagy nem elsajátító, vagy azt használni nem kívánó személyek jelnyelvi tolmácsok közreműködésével érintkeznek a szolgáltatók munkatársaival. Bíróságokon, hivatalos helyeken a félreértések elkerülésére fontos a Jelnyelvi Tolmácsok Országos Névjegyzékében szereplő jelnyelvi tolmácsok jelenléte.

Beszédfogyatékossággal élő személyek számára lehetséges/szükséges adaptációk

A beszédükben akadályozott emberek egy nyelvi populáció azon tagjai (gyermekek, fiatalok, felnőttek), akiknek a beszéd- és nyelvi fejlődése különféle okok következményeként nem vagy lassan indul meg, jelentősen késik, vagy a már kialakult beszéd, nyelv szenved különféle szinteken sérüléseket. A beszédben akadályozott emberek kommunikációs zavara a nyelv különböző formáit, valamint a személyiségfejlődést egyaránt érintheti. Azokat a beszédzavarokat, amelyek leggyakrabban stroke, vagy koponyasérüléssel járó baleset, esetleg más betegség okoz, afáziának nevezzük. Az afáziás személyeknél előfordul, hogy nem tudják megfogalmazni gondolataikat, panaszaikat, kívánságaikat, félreérthető beszédük. Sok esetben nehezítetté válik az olvasás, írás, illetve különböző mértékben sérülhet a beszédmegértés is.

A beszédfogyatékossággal élő személyek esetében előfordul, hogy kiegészítő kommunikációs eszközök segítségével válik megmutathatóvá a kimondhatatlan. Az augmentatív és alternatív kommunikáció a segítő kommunikáció módszere, kommunikációs táblákon vagy elektronikus eszközökön keresztül általában képek, grafikus ábrák, Bliss-jelképek, betűk és szavak megjelenítésével.

SEGÉDESZKÖZÖK:

A különböző mértékű, és különböző eredetű kommunikációs akadályok miatt a legfontosabb, hogy találjuk meg az egyén számára legalkalmasabb segédeszközt. Ezek, a legegyszerűbb eszközöktől, a mai legkorszerűbb eszközökig terjedhetnek. Ebben az értelemben gyakorlatilag bármi lehet segédeszköz, amellyel képessé válik nem beszéd útján kifejezni magát az egyén: egy gesztus, egy kép, vagy fotó, egy kézjel, egy tábla egy hangadás, egy kommunikációs tábla stb.

Az úgynevezett AAK - alternatív kommunikációs lehetőségek speciális csoportját képezik a hangzó beszédet támogató, helyettesítő eszközrendszerek: ezek, lehetnek kapcsolók, és különféle kommunikátorok. A kommunikátorok nagyon hatékony és célszerű kommunikációs segédeszközök, hang kimenettel, típustól függően egyszerűbb és többszintes kommunikáció is megvalósítható velük.

Lényeges szemléletbeli és gyakorlatban alkalmazható elv, hogy a „kommunikáció” fogalmába tartoznak a nyelvek, a kivetített szöveg, a Braille-nyomtatás, a taktilis kommunikáció, a nagyméretű betűkkel

történő nyomtatás, a hozzáférhető multimédia, valamint az írott, a hangzó és az egyszerű szöveg, a felolvasás, illetőleg az augmentatív, beleértve a hozzáférhető kommunikációs és információs technológiát, a kommunikáció alternatív módozatai, eszközei és formái.

Vannak azonban olyan specifikus tanulási zavarok, mint például a diszlexia (olvasási zavar), diszgráfia (írás zavar), diszkalkulia (számolási zavar), amelyek egy pénzügyi intézményben az ügyintézés során jelentkezve nehézséget okozhatnak. Felnőtt korra ezek a zavarok jól kompenzálhatóak, illetve az jelzése esetén egyszerűen megoldhatóak.

Beszédfogyatékossággal élő személyek esetében az ügyintézés előfordulhat, hogy több időt vesz igénybe és/vagy támogató szolgáltatás, eszköz vagy személy bevonása szükséges.

GCompris -logopédiai és kommunikációt fejlesztő program csomag elsősorban gyermekeknek

https://gcompris.net/downloads-hu.html#windows

Autizmus spektrumzavarral élő személyek számára lehetséges/szükséges adaptációk

Az autizmus fejlődésneurológiai zavar, amely a központi idegrendszer sérült állapotának az eredménye, illetve a viselkedés és fejlődés sajátosságai alapján meghatározható komplex viselkedéses szindróma. Az alapsérülés jelen tudásunk szerint végleges, kezeléssel nem befolyásolható. A spektrumba tartozó összes állapotot, a szociális kommunikációt, kölcsönösséget igénylő szociális interakciókat, valamint rugalmas gondolkodást és viselkedés-szervezést (együtt: triász) megalapozó kognitív készségek fejlődési eltérése és késése jellemzi.

Megjelenési formái rendkívül változatosak, az érintett populáción belül, az autizmus súlyossága, a triászon kívüli tünetek, az értelmi színvonal (bármilyen szintű lehet), egyéb képességek, erősségek, illetve fogyatékosságok, járulékos állapotok, (pl. beszédfejlődés zavara, epilepszia) az érintett személy személyisége függvényében, és az egyénen belül az életkortól függően is változik.

Az autizmussal élő személy nem érti jól a másik ember viselkedését: szándékait, közléseit, érzelmeit. A társas, együttműködést igénylő helyzetek kezelése nehézségekbe ütközhet. Saját érzéseit és vágyait is nehezen, vagy szokatlan szélsőséges módon képes csak kifejezni. Beszéde, ha kialakul, gyakran nem kölcsönös, vagy funkcionális. Nehezen alkalmazkodik új és váratlan helyzetekhez. A mások számára látszólag jelentéktelen részletek kötik le a figyelmét. Előfordulhatnak a mozgás furcsaságai: ugrálás, repkedő kézmozgás, valamint az érzékszervi működések ellentmondásai. a túl sok ingert tartalmazó környezet is zavaró lehet számukra, pl. általában kerülendő hogy padozat a burkolata ne legyen túl mintás, vagy túl sokszínű.

A környezeti adaptációt számukra elsősorban a kommunikáció és a megértés akadályozottságának leküzdésében kell segítenünk. Ennek érdekében a már többször említett AAK –alternatív kommunikációs eszközök számos fajtája lehetővé teszi az egyén számára leghatékonyabb eszköz alkalmazását. Ezek lehetnek nem:

- egyszerű, nem technikai eszközök (megoldások): rajzolt ábrák, képek, jelek, folyamatot, napirendet bemutató képsorok, táblák, kézjelek stb.
- alacsonyabb minőségű technikai eszközök: különféle kapcsolók, vagy csak alacsonyabb képi szókészlettel, jelrendszerrel rendelkező**, de a beszélő funkciót még nélkülöző eszközök**

IT technológiák - ELEKTRONIKUS, DIGITÁLIS ESZKÖZÖK

- a magas minőségi technikai eszközök, kommunikátorok, **amelyek már beszélő funkcióval is rendelkeznek.**

A pszichoszociális fogyatékossággal élő személyek számára lehetséges/szükséges adaptáció

Pszichoszociális fogyatékossággal élő személy, minden olyan személy, aki hosszan tartó mentális károsodással él és a társadalmi környezet attitűdbeli és más akadályaival kölcsönhatásban

akadályozott a másokkal egyenlő és hatékony társadalmi szerepvállalásban. Az akadályok között kiemelkedő jelentősége van az átlagostól eltérő pszichológiai viselkedésű, az átlagostól különböző pszichés tapasztalásokat megélő emberekkel szembeni stigmának. Pszichoszociális fogyatékossággal élő személyek esetében figyelemmel kell lenni arra, hogy a kommunikáció, az együttműködés kialakítása nehezített lehet.

SEGÉDESZKÖZEI:

E fogyatékossági típushoz közvetlen módon rendelhető segédeszközt nehéz megnevezni, hiszen a sérülés jellemzően nem egy érzékszervet, vagy mozgásszervet érint, hanem összességében az intellektuális képességek zavarát, amely főképpen az egész személyiség életvezetésére, döntési-belátási képességére, valamint önértékelési és beilleszkedési képességeit érinti hátrányosan. Ugyanakkor indirekt módon bármit tekinthetünk segédeszköznek, amennyiben az adott eszköz javítja, vagy bármilyen szinten hozzásegíti az adott személyt az életvitelének megkönnyítéséhez.

IT technológiák - ELEKTRONIKUS, DIGITÁLIS ESZKÖZÖK: akár lehet egy telefonra letölthető alkalmazás, amely figyelmeztet pl. az adott gyógyszer bevételére, vagy GPS alkalmazás a tájékozódásban, számítógépes játékok, oktatóprogramok, vagy kommunikációs nehézség fennállása esetén bármely /szükség szerint már beszélő/ AAK eszköz is.

Halmozott fogyatékossággal élő személyek lehetséges/szükséges adaptációk

A halmozott fogyatékos emberekre jellemző, hogy azonos vagy eltérő időben két vagy több, egymással nem közvetlen oki kapcsolatban álló, különböző sérülés, károsodás. Mindegyik részfogyatékosság különböző súlyosságú lehet, amely a fejlődést olyan módon befolyásolja, hogy nem egyszerűen elkülönült fogyatékosságok összegződéséről van szó, hanem egy sajátos, új „típus” megjelenéséről. A halmozott fogyatékosság tüneti képe függ az elsődleges sérülés/ek keletkezésének idejétől, súlyosságától, jellegétől. Más természetű a halmozott fogyatékosság, ha az egyes fogyatékosságok mögötti sérülések eltérő időben keletkeznek, pl. veleszületett vaksághoz későbbi életkorban baleset miatt mozgáskorlátozottság társul, vagy a veleszületetten siket gyermek később veszti el látását. Mindegyik részfogyatékosság eltérő súlyosságú lehet, a fejlődést úgy befolyásolja, hogy nem egyszerűen elkülönült fogyatékosságok összegződéséről van szó, hanem sajátos, új tünet-együttesről.

A halmozottan fogyatékos személyek között, egy speciális típust képviselnek a súlyosan halmozottan fogyatékos személyek. Esetükben a fennálló fogyatékosság kettő vagy több területen is súlyos fokban érintett, tehát mind a fizikai és maid az infokommunikációs akadálymentesítés teljes köre szükséges lehet.

A halmozott fogyatékossággal élő személyek számra gyakran csak kiegészítő kommunikációs eszközök segítségével válik megmutathatóvá a kimondhatatlan. Az augmentatív és alternatív kommunikáció a segítő kommunikáció módszere, kommunikációs táblákon vagy elektronikus eszközökön keresztül általában képek, grafikus ábrák, Bliss-jelképek, betűk és szavak megjelenítésével.

IT technológiák - ELEKTRONIKUS, DIGITÁLIS ESZKÖZÖK

Halmozottan fogyatékossággal élő személyek esetében a kapcsolattartás során jellemzően szükséges eszközzel történő megsegítés **kommunikátorok** és/vagy személyi segítő bevonása.

Felhasznált irodalom:

1) Akadálymentesítési fogalmak: https://www.rehabszakerto.hu/index.php/akadalymentesitesfogalmai
2) Akadálymentesítés és IKT eszközök http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/az_ikt_alkalmazasa_a_gyogypedagogiaban_V2/92_ltssrltek.html
3) http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/digitalis_nemzedek/digitlis_kompetencia.html
4) http://lilladigitalis.blogspot.com/2016/02/digitalis-kompetencia-fejlesztese.html
5) https://slideplayer.hu/slide/1896386/
6) https://szgyf.gov.hu/phocadownload/eselyteremtes/Tamogatott_donteshozatal_tajekoztato0707.pdf
7) http://www.bokaysuli.hu/
8) Segédlet a fogyatékossággal élő, vagy más okból támogatást igénylő ügyfelekkel való hatékony ügyfélszolgálati tevékenység megfelelő kialakításához és végzéséhez https://www.mnb.hu/felugyelet/engedelyezes-es-intezmenyfelugyeles/fogyasztovedelmi-kapcsolattartoknak-szolo-informaciok/aktualitasok/segedlet-a-fogyatekossaggal-elo-vagy-mas-okbol-tamogatast-igenylo-ugyfelekkel-valo-hatekony-ugyfelszolgalati-tevekenyseg-megfelelo-kialakitasahoz-es-vegzesehez
9) https://hu.wikipedia.org/wiki/Digit%C3%A1lis_%C3%ADr%C3%A1stud%C3%A1s
10) https://www.mnb.hu/felugyelet/engedelyezes-es-intezmenyfelugyeles/fogyasztovedelmi-kapcsolattartoknak-szolo-informaciok/aktualitasok/segedlet-a-fogyatekossaggal-elo-vagy-mas-okbol-tamogatast-igenylo-ugyfelekkel-valo-hatekony-ugyfelszolgalati-tevekenyseg-megfelelo-kialakitasahoz-es-vegzesehez